

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

**Ректори «Донишгоҳи
давлатии Данғара»**

Д.и.и. Хайрзода Ш.Қ.

соли 2024

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Кабирзода Зухро Одилшо дар мавзуи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявӣ ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α, γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ.

Катехоламинҳо гормонҳои ғадуди болои гурда мебошанд. Ғадудҳои болои гурдаи аз инсон ҳангоми ҷарроҳӣ гирифташуда, тақрибан 0.5 мг адреналин, 0.1 мг норадреналин ва 1 кг бофта дорад. Таносуби байни адреналин ва норадреналин дар ғадуди болои гурдаҳо ҳангоми инкишофи организм тағйир меёбад. Тарашшӯҳи катехоламинҳо доимо гузашта меистад, аммо миқдори он дар натиҷаи таъсири ин ё он ангезандаҳо пайваста тағйир меёбад, ки бо ғадуди болои гурдаҳо бо шарофати системаи асаби мунтазам хеле ҳассосона таъсир мекунад. Зиёдшавии тарашшӯҳи адреналин дар чунин мавридҳо меғузарад; саъю кӯшиши бисёри ҷисмӣ, бисёр хунукшавии организм, зиёдшавии ғадудҳои норадреналин ҳангоми ҳама намуди кӯшишҳои ҷисмӣ. Фишори пасти хун (гипотония), бемориҳои ҳассосият, барангезиши пуртаъсир ба зиёдшавии тарашшӯҳи ҳам адреналин ва ҳам норадреналин оварда мерасонад.

Бо қаноатманди гуфтан мумкин аст, ки моддаҳои, ки дар асоси катехоламинҳо синтез карда шудаанд дар ташҳиси тиббӣ ба таври васеъ истифода бурда мешаванд, онҳоро натавонанд дар ташҳиси рағу дилҳо балки дар ташҳиси касалиҳои сактаи дил ва баландшавии фишори хун тавсия кардан мумкин аст. Ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии катехоламинҳо, ба ғайр аз як қатор хосиятҳои ғоидаоваришон, боз барои дар организм

дохил шудани моддаҳои фаъоли биологӣ ёрӣ мерасонанд.

Бинобар ин, мубрамнокии корро ба назар гирифта диққати асосиро диссертант ба синтез ва омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявӣ ҳосилаҳои эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол бо катехоламинҳо равона намудааст.

Мақсади таҳқиқот: ин коркарди методикаи синтез, дарёфти шароити оптималии синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо ва омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявӣ биологии моддаҳои синтезкардашуда мебошад.

Навгони илмӣ таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки аввалин маротиба омӯзиши реаксияи байни эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол бо катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд аз ҳисоби гурӯҳҳои аминӣ ва карбоксилӣ ба роҳ монда шудааст. Бори аввал шароити оптималии синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд, дарёфт ва ошкор карда шудааст. Аввалин маротиба рафти реаксия ва тозагии моддаҳои синтезкардашудаи ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол, ки дар молекулашон боқимондаҳои аминокислотаҳо, пептидҳо ва катехоламинҳоро доранд бо усули хроматографияи маҳинқабат ошкор карда шуда, вақти гузариши реаксияҳо муайян карда шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва илмӣ амалии таҳқиқот: дар асоси таҳқиқотҳо гирифтани натиҷаҳои аниқ ва саҳеҳи қиматҳои эксперименталӣ ва муқоисаи натиҷаҳо бо натиҷаҳои дар адабиёт овардашуда, зохиркунии мувофиқатии онҳо аҳамияти назариявӣ корро ифода мекунад.

Аҳамияти илмӣ амалии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки методи сода ва дастраси синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд коркард ва дарёфт карда шуданд; ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол, ки дар молекулашон боқимондаҳои аминокислотаҳо, пептидҳо, ва катехоламинҳоро доранд, дар синтези маҳини

органикӣ тавсия намудан мумкин аст;

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда: натиҷаҳои ба дастмада дар асоси синтез ва омӯзиши реаксия байни катехоламинҳое, ки дар молекулаашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд бо эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол; иттилоот оид ба коркади методикаи синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулаашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд; методҳои таҳқиқи синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулаашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд;

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Диссертатсия ба якчанд банди шиносномаи ихтисоси 02.00.03 – «Химияи органикӣ» мутобиқат мекунад:

Мувофиқи банди 1. Омӯзиши сохт ва хосиятҳои пайвастаҳои органикӣ бо истифодаи усулҳои химиявӣ, физикӣ-химиявӣ, физики таҳқиқот ва ҳисобҳои назариявӣ. – боби 2.3.;

Мувофиқи банди 2. Омӯзиши қобилияти реаксионӣ ва механизмҳои реаксияҳои пайвастаҳои органикӣ. Тавсифи назариявии вобастагиҳои байни сохт, хосият ва қобилияти реаксионии пайвастаҳои органикӣ.– бобҳои 1.2. ва 2.3;

Мувофиқи банди 3. Кашфи реаксияҳои нави пайвастаҳои органикӣ ва усулҳои таҳқиқи онҳо.– боби 2.3.;

Мувофиқи банди 6. Химияи органикӣ, саноатӣ ва асосҳои илмии технологияи синтези органикӣ.– бобҳо. 1.2 ва 2.3.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот: муаллифи кори диссертатсионӣ мақсад, вазифаҳои таҳқиқот, усулҳо, роҳҳои ҳалли он ва коркарди методикаи синтези моддаҳоро дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулаашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд бо эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол муқаррар кардааст. Ҳамаи он маълумоти таҷрибавии ба рисола дохилшуда, таҳлил ва ҷамъбасти маълумоти илмӣ оид ба синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол, ки дар молекулаашон катехоламинҳо, аминокислотаҳою пептидҳоро доранд аз

чониби довталаб шахсан ё бо иштироки мустақими ӯ ба даст оварда шудаанд. Таҳияи хулосаҳо ва муқаррароти асосии диссертатсияро ба анҷом расонидааст.

Дар хулосаи диссертатсия зимни таҳқиқ ва синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ натиҷаҳои басо арзишманди илмию амалӣ ба таври возеҳу мушаххас оварда шудааст.

Дар баробари комёбиҳои арзишманди илмӣ дар диссертатсия баъзе нуқтаҳои баҳснок ва тавсиявӣ ба мушоҳида мерасад, аз ҷумла:

1. Дар қори мазкур диссертант бештар аз спектри инфрасурх истифода намудааст, барои ҷӣ аз усулҳои физикии РМЯ ва РМП кам истифода намудааст?

2. Механизми гузариши реаксияҳои мазкур ба таври возеҳ дар қори диссертатсионӣ ва автореферат нишон дода нашудааст.

3. Барои омӯхтани фаъолияти физиологӣ диссертант чанд маводро мавриди таҳқиқ қарор додааст, омӯзиши хосиятҳои онҳо то кадом зинаи истеҳсолот омӯхта шудааст.

4. Дар баъзе саҳифаҳои диссертатсия ва автореферат ғалатҳои имлоӣ ва услубӣ ба назар мерасанд.

Ниҳоят дар охир ҳаминро таъкид карданӣ, ки камбудии дар боло зикршуда ҷузъӣ ва тавсиявӣ буда, ба ҳеҷ вачҳ қиммати қори илмиро паст намекунад.

Диссертатсияи Кабирзода Зухро Одилшо дар мавзӯи: «**Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо**» бо мазмуну муҳтаво, масъалагузорӣ, муҳокимарониҳои муфассал, хулосабарориҳои амиқу дақиқ пурра анҷомёфта, мазмуни он бо муҳтавои дар автореферати диссертатсия оварда шуда мувофиқат менамояд. Мақолаҳои илмӣ ҷопнамудаи муҳаққиқ мазмун ва муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунад. Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон комилан ҷавобгӯ мебошад.

Аз ин рӯ, муаллифи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03- Химияи органикӣ сазовор аст.

Такриз дар ҷаласаи ғайринавбатии ваъеи факултети табиӣ-риёзӣ ва технологияи муосири «Донишгоҳи давлатии Данғара» дар рӯзи «3» 01 соли 2024, суратмаҷлиси № 7 баъд аз муҳокима ва тасдиқ мураттаб гардид.

Раис кунанда:

Декани факултети табиӣ-риёзӣ
ва технологияи муосири
«Донишгоҳи давлатии Данғара»
номзади илмҳои техникӣ, и.в., дотсент:

Фирӯзи С.Д.

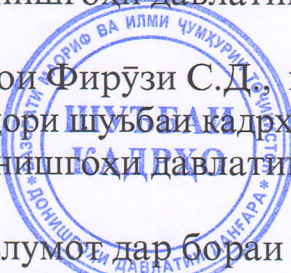
Эксперт:

Номзади илмҳои химия,
дотсенти кафедраи химияи умумии
факултети табиӣ-риёзӣ
ва технологияи муосири
«Донишгоҳи давлатии Данғара»

Тағозода С.Э.

Имзои Фирӯзи С.Д., ва Тағозода С.Э. -ро тасдиқ мекунам.
Сардори шӯъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
«Донишгоҳи давлатии Данғара»

Тоирзода С.Т.

Маълумот дар бораи муассиса:

«Донишгоҳи давлатии Данғара». Нишонӣ: 735320, вилояти Хатлон, ш-ки Данғара, кӯчаи Марказӣ 25, Тел.: (+992) 917-11-69-70, E-mail: dddangara_2013@mail.ru Web site: www.dsu.tj

«03» 01 соли 2024